BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

Anul al 56-lea
14 12 Pagini

EXEMPLARUL { In România 3 lei / In străinătate 6 lei

Taxa poștală plătită în numerar conform aprobării dir. G-le P. T. T. Nr. 24.464/939

Nr. 169 Vineri 23 Iunie 1939
12 14 Pagini P IIII

ABONAMENTE IN ȚARA Lei 200 pe 3 luni Lei 380 pe 6 luni. Lei 750 pe 12 luni. O lună Lei 80 In străinătate în raport cu tariful poștal și valuta

UNIVERSUL

ABONAMENTE IN TARĂ pe un an la UNIVERSUL COPIILOR ZIARUL CĂLĂTORIILOR, VESELIA, RADIO UNIV. și UNIV. LITERAR câte 220 lei ILUSTR. ROMÂNĂ și UNIV.-SPORT câte 500 lei

Fondator: LUIGI CAZZAVILLAN
Proprietar: „UNIVERSUL" S. A.
Inscris sub Nr. 160 Trib. Ilfov

CELE DIN URMA ȘTIRI DIN LUMEA INTREAGA, TELEGRAFICE ȘI TELEFONICE
REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: BUCUREȘTI, STR. BREZOIANU No. 23-25
CENTRALA TELEFONICA A ZIARULUI: 3.30.10: SECRETARIATUL DE REDACȚIE: 3.30.15

DIRECTOR ȘI ADMINISTRATOR DELEGAT
STELIAN POPESCU

DESPRE EVREII ROMÎNI ȘI STRĂINI

NOTIȚE

de M. EMINESCU

Concurența evreiască. — In nr. 39 al Apărătorului legii, un «contribuabil comunal», voind a da o idee cum s'au risipit și se risipesc banii contribuabililor, spune că fostul primar D. Gane, patronînd tipografia națională, la care este asociat, i-a dat toate imprimatele, cîte emanau de la autoritate, fără formă legală de licitație și cu prețuri binecuvîntate de D-zeu, și că un tipograf evreu, d. Goldner — revoltat de sigur de această procedare a primăriei — și-a permis a o ruga să nu mai patroneze esclusiv tipografia națională... Mai întâi oarecare date istorice.

D-l Goldner este acela, care pe calea proteguirii personale și fără licitație, a răpit pe la anul 1862 publicitatea oficială din mîna bătrînului Gh. Asachi, o publicitate care a fost creația acestui om venerabil. Supt teascurile tipografiei sale au trecut cărțile *scolastice* și literatura aproape întreagă a unei însemnate epoce de desvoltare națională. De-atunci și pînă astăzi stă închis institutul tipo-litografic, în care a apărut cea *dintîi* foae românească; încît cu drept cuvînt esclamă biograful: «Sic annorum labor quinquaginta remuneratur».

Cît despre prețul minim de 149 lei, oferit de tipografia națională pentru tipărirea bugetului comunal, se cunoaște că e un preț de concurență, cu care nu i-ar da mîna tipografiei ca să tipărească orice lucrare. El a fost oferit, numai pentru ca d. Goldner să nu poată lua lucrarea, căci cunoaștem foarte bine ieftinătatea aparentă a concurenții jidovești. Ieftin la început, pînă ce se ruinează industriașul romîn; scump și rău în urmă, cînd Evreul a ajuns a stăpîni terenul economic. «Contribuabilul» ar trebui să învețe puțină economie politică, spre a putea pricepe legile concurenții și să cunoască elementele, care concurg la formarea unui preț. Prețul conține cheltuelile producerii, plus un escedent, care să facă cu putință reproducerea. E evident că minimul preț de 149 lei nu represintă nici măcar reproducerea lucrării și că tipografia pierde momentan, numai ca să respingă agresiunea economică a concurentului evreu, care de sigur că după ce ar vedea că tipografia națională nu mai este în stare de a concura, *ar dicta autorităților prețurile sale.*

Dar chiar dacă această tipografie n'ar fi lucrat cu mult mai ieftin de cît d. Goldner, totuși o autoritate românească trebuia s'o prefere și să facă pentru ai săi, ceea ce Evreii fac pentru ai lor. Ei conspiră în sinagogă în contra creștinilor. Acolo se fixează prețurile, cînd concurența din partea creștinilor e nimicită și cînd se simt ei stăpînii pe v'un teren economic. Acolo se hotărăște moartea economică a meseriașului romîn, la autoritatea ocultă a statului în stat, în comitetele ascunse ale alianței universale. Dar cînd tipografia națională lucrează *constant* mai eftin decît cea evreească, — nici atunci autoritățile romînești să nu-i deie imprimatele? Cît despre patronarea, ce se face prin *Apărătorul legii* (jurnal liberal) industriei evreești, o lăsăm la apreciația partidului național liberal, atît de bogat în cuvinte împotriva Evreilor.

23 Iunie 1876

HORTHENSIA — D-ra TEODOROF-Călărași

Sforțările pentru pace

E atâta dorință de pace în omenire, popoarele sunt atât de conștiente de dezastrul pe care l-ar provoca cu certitudine războiul, încât orice știre care anunță o nouă sforțare în interesul păcii este primită imediat cu satisfacție și chiar dacă știrea e în urmă dezmințită, opinia publică persistă să creadă în ea.

O asemenea știre a fost aceea privitoare la mediația Vaticanului pentru rezolvarea neînțelegerilor dintre Polonia și Germania.

Se cunosc de mult principiile și sentimentele pacifice ale Vaticanului. Au fost nenumărate manifestațiile pentru pace atât ale defunctului Papă cât și ale actualului Pontif. Acțiunea bisericii catolice pentru pacea între popoare a fost neîntreruptă și exercitată în toate țările unde catolicismul are o influență.

Era deci firesc ca știrea publicată de ziarul „Figaro" din Paris cu privire la o conferință pe care nunțiul papal la Varșovia ar fi avut-o cu d. Beck, ministrul de externe al Poloniei, să fie imediat crezută și lumea să lege de ea noui speranțe.

Agenția poloneză A. T. E. a dezmințit ieri știrea ziarului „Figaro" spunând că ea nu are nici un temei.

Desigur această dezmințire nu poate fi nesocotită, deși se întâmplă uneori ca, tocmai în interesul succesului mediațiunei, ea să fie, la început, tăgăduită.

Dar chiar dacă într'adevăr știrea este inexactă, ea rămâne în cadrul posibilităților și este conformă, nu numai cu tendințele și sentimentele sfântului scaun, dar cu întreaga acțiune de pace care, din diferite părți și din diferite inițiative, se desfășoară însuflețită de cele mai bune intențiuni.

Această acțiune de pace exprimă un sentiment public mondial și astfel se explică speranțele ce le deșteaptă, în ciuda insuccesolor ei de până acum, în ciuda norilor negri cari se adună din ce în ce mai mulți, în ciuda rezistențelor ce le întâmpină în calea ei.

Adevărată deci, sau neadevărată, știrea despre o mediație a nunțiului papal la Varșovia este atât de conformă cu dorința de pace a popoarelor încât, nu este exclus ca, dacă nu s'a produs încă până acum, într'un viitor apropiat să devie realitate.

Nu înțelegem să exagerăm importanța, din punctul de vedere al eficacității, a nici unei sforțări noui pentru pacea lumii. Credem însă că ar fi să piardă omenirea orice încredere în valorile spirituale, în puterea de rațiune, în conștiința solidarității umane dacă s'ar renunța în mod definitiv la orice sforțare spre a se evita cataclismul războiului. De aceea, atât în ordinea politică, precum și în ordinea morală, orice se încearcă în favoarea păcii va fi bine primit de opinia publică din toate țările. Cu acest sentiment de satisfacție au fost primite sforțările președintelui Roosevelt, tot astfel inițiativa Regelui Belgiei pentru solidarizarea statelor mici, tot astfel repetatele inițiative ale Vaticanului.

Și tot dorinței adânci pe care toate popoarele o au ca pacea să fie menținută și să se ajungă la o eră de colaborare și de încredere reciprocă, s'a datorit satisfacția cu care, după acordul dela München, a fost primită acea speranță de pace, din nenorocire atât de efemeră. Și dacă astăzi privirile tuturor acelora cari nutresc în mod sincer sentimente pacifice se îndreaptă spre acțiunea politică a Marei Britanii e tot pentrucă se vede în ea o nouă sforțare în favoarea menținerii păcii europene.

Iată decе, păstrând judecății noastre toată seriozitatea pe care o impune tensiunea internațională de azi, socotim că, cu toată întârzierea zilelor senine, nu trebue să se piardă speranța în puterea morală pe care o reprezintă încă civilizația modernă și nu trebue să se renunțe la nici o sforțare, pe orice cale, pentru menținerea păcii.

Cu o singură condiție însă: să nu se sacrifice pentru aceasta nici independența, nici liberatea, nici demnitatea vreunui popor — bunuri eterne și cari prețuesc mai mult chiar decât pacea.

Bulgarii din Dobrogea românească

Răspuns ziarului bulgar „Zora"

de R. SEIȘANU

Ziarul „Zora" din Sofia a publicat în numărul său cu data 16 Iunie a. c. un articol intitulat: „Dobrogea de sud și România".

Autorul acestui articol, d. dr. Ivan S. Penacov, polemizează cu „Universul", opunând argumentelor noastre documentate, o expunere a situației etnografice și economice a Dobrogei, în opoziție cu cea reală.

D-sa afirmă:

„D. Seișanu s'a folosit de argumentul etnic spre a susține că bulgarii ar fi în minoritate în întreaga Dobroge și prin urmare Dobrogea de sud n'ar fi teritor bulgăresc".

Cum elementul etnic bulgar din Dobrogea, după rezultatul recensământului din 1930, nu reprezintă decât 22 la sută din totalul populațiunii, firește, că el este în minoritate.

Dobrogea a intrat în aria de răspândire a elementului etnic bulgăresc, în ultimele decenii, căci până la mijlocul secolului trecut, el a fost inexistent.

D. dr. Penacov, scrie:

„Populațiunea bulgară din Dobrogea de sud, susține d. Seișanu, ar proveni din „colonizări recente" și din această cauză nu s'ar putea pune în discuție drepturile românilor asupra integrității teritoriale a Dobrogei. Cum se împacă această afirmație cu aceea a lui Ion Ionescu, călător român din 1850, care găsește în Bazargic o biserică bulgară, iar în județele Bazargic, Balcic, Cavarna și Mangalia, mii de familii bulgărești și nicio familie românească?"

Cele ce am afirmat cu privire la colonizările „recente" bulgare din Dobrogea, sunt bazate nu numai pe cercetările și constatările făcute, în 1850, de Ionescu dela Brad, ci și pe numeroase acte oficiale și studii publicate de etnologi, istorici, geografi și filologi străini, dintre care și bulgari.

In comentariile marelui atlas al imperiului otoman, publicat de francezul L. Pellé, în 1840, se constată că „Dobrogea este locuită de turci dobrogeni".

In 1850 a apărut la Constantinopol și lucrarea lui Ion Ionescu dela Brad privitoare la Dobrogea.

Din datele cuprinse în această carte interesantă reese că elementul etnic bulgar era într'o infimă minoritate în Dobrogea.

Ion Ionescu dela Brad a publicat și o hartă etnografică a Dobrogei din 1850, în care a trecut satele locuite numai de români din zona Dunărei: Rașova, Cochirleni, Seimenii Mici, Seimenii Mari, Topalu, Varoș, Ciobanu, Gârlici, Dăieni, Ostrov, Peceneaga, Turcoaia; ca și satele locuite de români și turci, sau numai de turci.

Aproape toată zona dună-

(Continuare in pag. 2-a)

Limba noastră

— Dar știi că-i greu?

Se întâmplă cu limba noastră ceea ce nu s'a întâmplat niciodată și nicăeri în lume.

Insuflețit de credința că limba românească e o mare limbă literară, la rând cu franceza, cu italiana, cu spaniola, cu portugheza, și plecând dela adevărul că „faptele, simțimintele, gândurile, de totdeauna, trebue îmbrăcate în cuvintele comune, folosite de popor", am început lupta pentru curăția limbii.

S'au ridicat împotriva mea, cine nu te-ai fi așteptat. Profesorii, mai ales profesorii de română și... literații. Tocmai aceia cari n'au ce căuta pe catedră, în literatură, nu pot fi nici profesori, nici profesori de română, nici „literați", dacă nu cunosc și nu vorbesc curat, și bine, limba țării.

M'am războit cu mulți. Unii s'au întors din drumul greșit. Pe alții i-am lăsat în plata Domnului. Nu făcea să-mi pierd vremea cu ei. Acum, iată-mă încăerat la gâlceavă cu d. Cezar Petrescu. Mulțumirea îmi va fi deplină, dacă, la capătul „gâlcevii", voiu vedea, cum și nădăjduesc, că scriitorul acesta cu multe însușiri, se va lepăda de Satana, — de neologisme.

Ceea ce m'a isbit în articolul d-lui Cezar Petrescu: **Limba românească sub ocrotirea Regilor,** a fost tocmai nepotrivirea, strigătoarea nepotrivire, între laudele aduse celor trei Regi, cari ne-au dat „povața pentru cruțarea limbii de năvala neologismelor", și între îndemnul d-lui Cezar Petrescu să îmbrățișăm neologismele: „Nu suntem, zice el, împotriva cuvântului nou, împrumutat și adoptat pentru a exprima o noțiune nouă". După ce cu duioșie pomenește de „scumpele cronici" și de „isvoarele uitate", ne întinde sub ochi o listă de zece neologisme, care ar îmbogăți limba.

D. Cezar Petrescu nu e te miri cine. E un scriitor citit de mulți. E și director de ziar. Cuvântul său, răspândit, poate să rătăcească mințile mai slabe. Am socotit că trebue să ne lămurim. Ori vezi în neologisme o binefacere pentru limbă, ori te „întorci la „isvoarele părăsite". Și una și alta, — nu se poate.

Mi se răspunde: „Vom dovedi că se poate. Că nici nu se poate altfel".

Din cele zece neologisme m'am oprit la trei: la întâiul, la al cincilea, la al zecelea, — la **impasibil,** la **repaos,** la **protejat,** — să nu se spună că le-am ales. D. Cezar Petrescu uită, — și bine face, — să mai sprijine pe **impasibil.** Dar stărue să spună că e o deosebire între **protejat** și **ocrotit,** între **repaos** și **odihnă:** „Altceva înțelege românul când spune: **Ocrotește-mă, Doamne!** sau: **E ocrotit de Atot-Puternicul Dumnezeu!** Și altceva când spune: **O secătură care a ajuns prin protecție".**

Să am iertare, dar românul nu zice: o secătură care a ajuns **prin protecție.** Așa zic cei cărora școala și ziarele le-au stricat limba. **Românul** zice: Nu ajungi la bete dacă n'ai **spete.** Și mai zice: o secătură care a ajuns **cu proptele.** Drătescu-Voinești a scris: Feciorul boierului își trece clasele **cu propteli.** Cu **propteli,** nu **prin protecție.**

Protecție departe de a îmbogăți limba, o sărăcește. Cuvântul acesta a alungat două vorbiri românești, foarte vii: **Ajungi cu proptele,** și ajungi dacă ai **spete.** Zăpăceala în limbă s'a întins atât, încât nu te mai poți descurca. Scriitorii nu vor, mai degrabă nu pot, să puie rânduiala, să-și pieptene scrisul, să dea ei pilda bună. D. Radu Rosetti îmi spunea nu de mult:

— De când citesc articolele tale, mă silesc să scriu fără neologisme. **Dar știi că-i greu?**

Ași schimba eu comanda ostășească: **pe loc repaos, în pe loc odihnă?** Fără doar și poate. Piere țara dacă, s'ar zice, românește: pe loc **odihnă** și nu pe loc **repaos?** Flăcării când vin de acasă știu de **odihnă,** nu de **repaos.**

Neologismul **repaos** e folosit și de Eminescu? Da. I-a trebuit o rimă la **haos** și a găsit-o în **repaos.** Urmează de aci să nu mai putem trăi fără **repaos,** că îmbogățește limba, adăogând nu știu ce nuanță la înțelesul cuvântului **odihnă?**

Dar să luăm încă unul din cele zece neologisme „protejate" de d. Cezar Petrescu: **înveterat.** „Altă nuanță exprimă **înveterat** și alta **înrădăcinat"?** Care e această „nuanță"?

Ce înseamnă **învétéré?** Ca să-i lămuresc înțelesul trebue să iau un dicționar francez, nu-i așa? Fiindcă d-lui Cezar Petrescu nu-i place Littré, îl numește **„repauzatul** (!) Littré" — Littré e dascălul cel mai cu autoritate al tuturor francezilor cu carte, chiar și al membrilor Academiei franceze, în toate problemele limbii lor, — fiindcă nu-i place Littré, hai, să deschidem pe Gazier. **„Invétéré: fortifier par une longue durée. Mal invétéré".** Rău întărît, înfipt, de multă vreme. Încât, spunem noi, a prins rădăcini, — **înrădăcinat.**

Un francez care ar cerceta și ar urmări felul sălbatec cum se scrie la noi, cu neologisme, ar zice: „Ce mal est trop **invétéré** pour pouvoir se guérir en peu de temps". Am traduce rău, pe românește: Această boală e prea **înrădăcinată** ca să se poată lecui repede? Și am traduce bine: Această boală e prea **inveterată** ca să se poată lecui în scurt timp? Câți români, fie și din cei cu carte, știu ce înseamnă **inveterat?** Ce nuanță nouă adaogă cuvântului corespunzător românesc **înrădăcinat?**

Dar în articolul său **Gâlceavă pentru limba românească,** d. Cezar Petrescu mai vorbește de neologismele lui Eminescu, de limba literară, de „neologismele **firești,** în romanul contimporan".

Despre toate astea în articolul viitor.

T. PISANI

SCRISORI DIN PARIS

Catastrofa submarinului Phenix —

Mitraliere la Paris — Câinele lui Victor Francen

de RENE SAIVE

Paris, Iunie

Fatalitatea se înverșunează asupra marinei franceze.

Acum câteva săptămâni marele pachebot „Paris" a ars în portul Hâvre unde scheletul lui se mai află și azi. Imprejurările în cari s'a produs incendiul rămân învăluite în taină.

Dar iată că după drama aceasta s'a ivit o cumplită tragedie: în largul coastelor Indochinei, a dispărut submarinul „Phenix" și odată cu el au pierit în valuri 71 marinari.

Catastrofa aceasta, venind după dispariția submarinelor „Squalus" în America și „Thétis" în Anglia, a pricinuit, după cum oricine își poate închipui, o impresie dintre cele mai dureroase în opinia publică. De aceea, scufundarea lui „Phenix" a fost un adevărat doliu național.

Firește, s'a lansat ipoteza sabotajului și nu s'a trecut cu vederea că submarinul a dispărut în chip inexplicabil în mările Chinei, tocmai în momentul în care raporturile dintre Japonia și puterile occidentale erau tot mai încordate.

Dar ipoteza aceasta nu e oare prematură? De altfel, este foarte puțin probabil că vor putea fi descoperite vreodată cauzele accidentului?

Deocamdată trebue să ne mărginim la explicația următoare pe care o dă Journal des Débats:

„Această nouă catastrofă nu

(Continuare in pag. 2-a)

D. Eduard Beneș,

doctor honoris causa al universității Princeton

Princeton, 20 (Rador). — *D. Eduard Beneș, fost președinte al fostei Republici Cehoslovace, a fost numit doctor honoris causa al universității Princeton.*

Marele scriitor german Thomas Mann va ține anul viitor un curs de critică literară la aceiași universitate.

xx○●○xx

Uraganul din Asia Mică

Ankara, 20 (Telor). — **Eri s'a deslănțuit un uragan la Eski-Sehir și împrejurimi. Uraganul a fost atât de puternic încât a dărâmat zeci și a smuls arbori cauzând stricăciuni mari. In oraș s'a produs panică mare fiind și 2 morți și mai mulți răniți.**

Până în prezent nu se cunosc pagubele pe care le-a suferit districtul.

xx○●○xx

Noul ministru al Slovaciei la Varșovia

SERVICIUL SPECIAL AL „UNIVERSULUI"

Varșovia, 20. — *Guvernul polon și-a dat consimțământul pentru numirea d-lui Vladislav Szatemary, ca ministru al Slovaciei la Varșovia.*

D. Szatemary, care e cel dintâi ministru al Slovaciei la Varșovia, este originar din Trencin, și a urmat studiile la Uzhorod, Bratislava și Budapesta. A fost în Cehoslovacia diplomat de carieră și atașat la legațiile cehoslovace din Paris, Viena, Belgrad și Berlin.

In luna Martie și Aprilie a. c. a fost ministrul Slovaciei la Berlin. D-sa va sosi zilele acestea la Varșovia.

xx○●○xx

Foc la depozitele de bumbac ale pulberăriei din Angouleme (Franța)

Paris, 20 (Rador). — **Marți după amiază „a isbucnit un incendiu la depozitele de bumbac ale pulberăriei din Angouleme.**

Imediat au sosit la fața locului toate secțiunile de pompieri precum și mai multe detașamente din garnizoana locală. Se fac sforțări pentru a localiza incendiul și a împiedeca întinderea sa asupra clădirilor în care se află depozitate mari cantități de praf de pușcă.

PAGUBELE

Paris, 20 (Rador). — **La ora 18, incendiul dela pulberăria din Augouleme a fost localizat.**

Pagubele trec de un milion de franci. Au ars peste 450 de tone de bumbc.

Se crede că incendiul se datorește încingerii bumbacului. Nu sunt victime.

Un hidroavion uriaș, englez, distrus de foc

Sunt și victime omenești

Londra, 20 (Rador). — **Hidroavionul britanic „Connemara", destinat navigației transatlantice, a luat foc, Marți dmineața, în timp ce se umpleau cu benzină rezervoarele.**

In câteva clipe uriașul hidroavion a fost cuprins de flăcări.

Patru persoane s'au putut salva, una a fost rănită, iar șase n'au putut fi regăsite.

Printre membrii echipagiului, cari se aflau pe bordul hidroavionului, erau și șase ingineri ai uzinei care-l construise.

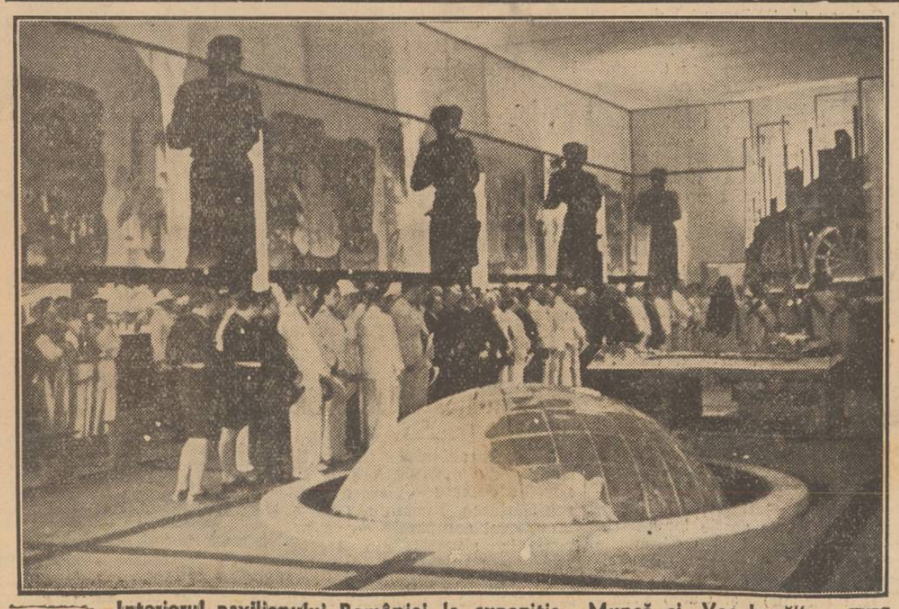

Interiorul pavilionului României la expoziția „Muncă și Voe bună"

Inapoierea

Suveranilor englezi din America

Londra, 20 (Rador). — *Corespondentul special al agenției „Reuter" anunță de pe bordul transatlanticului* Empress of Britain *că Regina Elizabeth a avut, Marți, înainte de amiază o lungă conversație telefonică în cabina sa cu principesele Elizabeth și Margareth.*